

Κουφός Αντώνιος

Απόφοιτος Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής Αθλητισμού Α.Π.Θ.

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Δυστυχώς κατά συχνά διαστήματα βιώνουμε φαινόμενα βίας σε αθλητικούς χώρους στη χώρα μας. Το φαινόμενο της <<αθλητικής βίας>> έχει πάρει στην Ελλάδα τέτοιες διαστάσεις που , κάνοντας μια προσωπική εκτίμηση , φοβάμαι ότι σε λίγο η κατάσταση θα είναι μη αναστρέψιμη συνδέοντας το όχι μόνο με την οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας αλλά και με την , ενδεχομένως ,ακόμη χειρότερη κρίση αξιών.

Από την στιγμή που το πανανθρώπινο αγαθό του αθλητισμού που μας κληροδότησαν οι αρχαίοι Έλληνες , δείχνοντας μας πώς να προάγουμε ,την ομορφιά και την υγεία του σώματος , την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας ,την διαύγεια του πνεύματος και το να ζούμε με ήθος , κατάντησε << άρτος και θέαμα >> και εκφράζεται μέσα από τα Μ.Μ.Ε. και μέσα από τον τζόγο, διαμορφώνοντας μόνο οπαδούς και όχι φιλάθλους, και το κυριότερο όχι αθλούμενους , η βία θα είναι μία πρακτική που θα συνεχίζει να υπάρχει και να καταστρέφει την ομορφιά του αθλητισμού. Δυστυχώς το πρόβλημα έχει πάρει τέτοιες διαστάσεις που πλέον κινδυνεύουν ανθρώπινες ζωές . Η προβληματική αυτή συμπεριφορά πλήττει καταρχήν τον ίδιο τον αθλητισμό , αφού ολοένα και περισσότεροι υγιώς σκεπτόμενοι άνθρωποι απομακρύνονται από τους αθλητικούς χώρους.

Το φαινόμενο της αθλητικής βίας δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με μέτρα κατασταλτικού χαρακτήρα , τα οποία οφείλει να πάρει η πολιτεία . Τα μέτρα πρόληψης θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα , έστω και σε βάθος χρόνου , γιατί θα συντελέσουν στην απόκτηση μιας σωστής νοοτροπίας και αθλητικής κουλτούρας θέτοντάς το αγαθό του αθλητισμού στις σωστές του διαστάσεις. Ως πρόληψη καταρχήν εννοείται το δίπτυχο << **κάνω αθλητισμό-αποκτώ αθλητική παιδεία** >>, χωρίς ωστόσο να παραβλέπουμε την σπουδαιότητα της εισαγωγής του μαθήματος της Ολυμπιακής Παιδείας – Αθλητικής Αγωγής στα σχολεία που αποτελούν τον πλέον ασφαλή χώρο για μια σωστή , διαρκή και αποτελεσματική παρέμβαση, ώστε στην πιο κρίσιμη και ευαίσθητη ηλικία να διαμορφωθούν, δια βίου, στάσεις και συμπεριφορές, υψηλής κοινωνικής, παιδαγωγικής , ανθρωπιστικής και αθλητικής ευθύνης .

Ψυχογράφημα ενός χούλιγκαν

Όπως προκύπτει από τις βάσεις δεδομένων της Ελληνικής Αστυνομίας για τους συλληφθέντες επεισοδίων σε αθλητικούς χώρους , τα τελευταία χρόνια , πρόκειται κατά κύριο λόγο για άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει την μέση εκπαίδευση και δεν έχουν σταθερή απασχόληση. Ο καθηγητής Ψυχολογίας Γ. Πιπερόπουλος σημειώνει πως <<σε γενικές γραμμές το ψυχογράφημα ενός χούλιγκαν περιλαμβάνει την διάσταση του νεαρού της ηλικίας (οπότε δεν υπάρχουν καλά εδραιωμένοι μηχανισμοί αυτοελέγχου της συμπεριφοράς) και το στοιχείο της ανώριμης προσωπικότητας . Η όλη ψυχοδυναμική κατάσταση επιβαρύνεται με προσωπικά βιώματα που εγείρονται σε πιθανές διαλυμένες οικογένειες ή και οικογένειες που έχουν την έξωθεν καλή μαρτυρία , αλλά κατ' ουσίαν είναι διαλυμένες ή δεν υπάρχει επαφή ανάμεσα στα μέλη της . >>. Σύμφωνα με τον καθηγητή Πιπερόπουλο σημαντικό ρόλο παίζει και η ψυχολογία του όχλου όπου μειώνονται οι κοινωνικοψυχολογικοί έλεγχοι της ατομικής και ομαδικής συμπεριφοράς. Σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης η γενικότερη κατάπτωση των αξιών , οι ταξικές αντιπαραθέσεις και οι διαφορές στο βιοτικό επίπεδο.

Έρευνα του Πανεπιστημίου της Αθήνας με επικεφαλής τον καθηγητή Εγκληματολογίας Ν. Κουράκη έδειξε πως οι νέοι αυτοί έχουν δυσκολίες προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον και σε συνδυασμό με την έλλειψη κατανόησης και αισθήματα αποξένωσης , παρακινούνται να αναζητήσουν ψυχολογική κάλυψη σε κλειστές ομάδες στις οποίες μπορούν να αφιερωθούν αποκλειστικά , προκειμένου να αντλήσουν ένα αίσθημα ότι κάτι αξίζουν (χαμηλή αυτοεκτίμηση).

Οι παραπάνω επισημάνσεις μας δείχνουν πως η ενασχόληση με τον αθλητισμό και η απόκτηση αθλητικής παιδείας είναι η σωστή κατεύθυνση .

Ερευνητικά Δεδομένα

Ένα σημαντικό δεδομένο που πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας , για να κατανοήσουμε την αξία της Αθλητικής Αγωγής , είναι πως βία παράγεται και μέσα από την ίδια την ενασχόληση με τον αθλητισμό . Σύμφωνα με την **ψυχολογική θεωρία του ενστίκτου** , η επιθετικότητα είναι έμφυτη στον άνθρωπο , είναι ένα ένστικτο απαραίτητο για την επιβίωση του είδους . Ο αθλητισμός θεωρείται μία ασφαλής οδό διοχέτευσης της επιθετικότητας . Μία άλλη **ψυχολογική θεωρία** , αυτή της **απογοήτευσης – επιθετικότητας** , υποστηρίζει πως η επιθετικότητα είναι άμεσο προϊόν της απογοήτευσης του ατόμου από την αποτυχία των προσπαθειών του ή την παρεμπόδιση των στόχων του . Δύο από τα βασικά πεδία εμφάνισης της επιθετικότητας , είναι το σχολείο και ο αθλητισμός .

Οι αντιαθλητικές συμπεριφορές που παρατηρήθηκαν από εφήβους αθλητές , τόσο σε υψηλού επιπέδου αθλητισμό όσο και στον σχολικό αθλητισμό , έδωσαν το έναυσμα για επιστημονική έρευνα και μελέτη για φαινόμενα όπως η βία , ο φανατισμός και η φαρμακοδιέγερση . Οι μελέτες αυτές υποστηρίζουν πως ο αθλητισμός από μόνος του δεν επαρκεί να βοηθήσει στην ηθική ανάπτυξη των νέων , αντιθέτως μπορεί να οδηγήσει τους νέους αθλητές να εκδηλώσουν αντικοινωνική συμπεριφορά. Έτσι κατά την διάρκεια του αγώνα ,

της προπόνησης ή κάποιου άλλου είδους κοινωνική εκδήλωση οι νεαροί αθλητές να θελήσουν να βλάψουν κάποιον με σωματική ή ψυχολογική επίθεση. Επίσης οι μελέτες έχουν δείξει πως η συμπεριφορά των νεαρών αθλητών επηρεάζεται και από τον τύπο του αθλήματος, δηλαδή αν είναι ατομικό ή ομαδικό και κυρίως αν είναι άθλημα επαφής, στο οποίο μπορεί να γίνουν βίαιες ενέργειες, ή αν δεν υπάρχει σωματική επαφή. Εδώ συναντάμε και τη μία παράμετρο της αθλητικής βίας που ονομάζεται **Αυθόρμητη βία** και μπορούμε να την ορίσουμε σαν επιθετική ενέργεια ως αντίδραση σε εξωτερικό ερέθισμα χωρίς βαθύτερη σκέψη, παράδειγμα όταν δεχτούμε χτύπημα και αντιδράσουμε ανάλογα (Μουντάκης 1992, 2000). Γίνεται λοιπόν φανερό πως ο αθλητισμός προωθεί όχι μόνο θετικές αλλά και αρνητικές συμπεριφορές (Hodge 1989). Έρευνες που έγιναν σε αθλητές στους οποίους εφαρμόστηκαν ειδικές στρατηγικές (αθλητική παιδεία) έδειξαν στοιχεία ηθικής ανάπτυξης σε αντίθεση με αθλητές τους οποίους γίνονταν προπόνηση με τον παραδοσιακό τρόπο, βασισμένο μόνο στον ανταγωνισμό και την επίτευξη επίδοσης. (Gibbons, Ebbeck & Weis 1995, Romance & Bockoven 1986).

Ο αθλητισμός σίγουρα καλλιεργεί αξίες ως κοινωνική και συμπεριφορική εκδήλωση αλλά το είδος των αξιών που προωθεί εξαρτάται στενά από το πώς διδάσκονται και εφαρμόζονται τα διάφορα αθλήματα.. Άρα η ενασχόληση με τον αθλητισμό για να έχει θετικές επιδράσεις πρέπει να συνοδεύεται από ειδικές στρατηγικές που να στοχεύουν στην ηθική ανάπτυξη.

Σε αυτό ακριβώς το σημείο εντοπίζεται η μεγάλη ευθύνη που έχουν όλοι οι προπονητές όλων των αθλημάτων γιατί **ο προπονητής πρέπει να είναι και Παιδαγωγός**. Ο προπονητής οφείλει να συμπεριφέρεται με σεβασμό στους νεαρούς αθλητές να επιλύει ειρηνικά και με νηφαλιότητα τα προβλήματα που προκύπτουν, να νοιάζεται και φυσικά να αποτελεί πρότυπο εφαρμόζοντας όλα αυτά που διδάσκει μέσα και έξω από τους αγωνιστικούς χώρους. Βασικό και αναπόσπαστο κομμάτι της προπόνησης πρέπει να είναι η καλλιέργεια του αθλητικού πνεύματος και η ηθική ανάπτυξη των νεαρών αθλητών δηλαδή το << ευ αγωνίζεσθαι >>.

Έρευνες για την ανάπτυξη ηθικών και κοινωνικών συμπεριφορών που βασίστηκαν σε ψυχολογικές και κοινωνικές αρχές και εφαρμόστηκαν στην προπόνηση ή στο μάθημα Φυσικής Αγωγής μας δείχνουν πως πρέπει

α να γίνεται ξεκάθαρο στους νεαρούς αθλητές ποιες συμπεριφορές είναι αποδεκτές και ποιες όχι

β να γίνεται χρήση και προβολή επιθυμητών συμπεριφορών

γ να μην ξεχνάμε πως ο προπονητής, ο καθηγητής Φυσικής Αγωγής και οι γονείς αποτελούν πρότυπα για τα παιδιά

δ να γίνεται χρήση διαλόγου και όχι κήρυγμα ή διάλεξη όταν προκύπτουν ηθικά – κοινωνικά θέματα.

Βασιζόμενοι στα παραπάνω συμπεράσματα γίνεται φανερό πως οι νεαροί αθλητές θα πρέπει να γίνονται κοινωνοί του πνεύματος της αθλητικής εντιμότητας και του τίμιου παιχνιδιού (fair play) μαθαίνοντας

να αγωνίζονται σύμφωνα με τους κανόνες των αθλημάτων

να μην χρησιμοποιούν παράνομα μέσα για να φτάσουν στη νίκη

να σέβονται τον αντίπαλο

να σέβονται τις αποφάσεις των αρχών (διαιτητής, αλυτάρχης κ.τ.λ.)

Σκοπός των προγραμμάτων Αθλητικής Παιδείας είναι οι μαθητές να γίνουν

α Άτομα Ικανά

- αναπτύσσουν ικανότητες για συμμετοχή σε διάφορα αθλήματα
- γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τις κατάλληλες στρατηγικές που αρμόζουν σε κάθε παιχνίδι

β Άτομα Ενημερωμένα

- κατανοούν την αξία των κανονισμών
- γνωρίζουν τα τελετουργικά των αθλημάτων
- να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ θετικών και αρνητικών στοιχείων στο παιχνίδι από οποιαδήποτε ρόλο και αν κατέχουν (αθλητές, διαιτητές, φίλαθλοι)

γ Άτομα Ενθουσιώδη

- να συμμετέχουν ενεργά, να προστατεύουν και να ενισχύουν την αθλητική κουλτούρα

Για την προαγωγή του << ευ αγωνίζεσθαι >> η Επιτροπή Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει θεσπίσει τον Κώδικα Αθλητικής Δεοντολογίας. Ως βασική του αρχή θέτει το ότι οι ηθικοί παράγοντες που οδηγούν στο τίμιο παιχνίδι είναι αναπόσπαστα και όχι προαιρετικά στοιχεία. Κάθε αθλητικής δραστηριότητας, αθλητικής πολιτικής και διοίκησης. Πρωταρχικός στόχος του κώδικα είναι να ενστερνιστούν το << ευ αγωνίζεσθαι >> τα παιδιά γιατί αυτά είναι τα αυριανά αστέρια του αθλητισμού αλλά και οι αυριανοί φίλαθλοι. Απ' όλα τα παραπάνω προκύπτει πως η έννοια του << ευ αγωνίζεσθαι >> ορίζεται ως κάτι πολύ πιο πέρα από το να αγωνίζεται κανείς σύμφωνα με τους κανόνες. Περιλαμβάνει τις έννοιες της φιλίας, του σεβασμού προς τους άλλους και του να αγωνίζεται κανείς με το φίλαθλο πνεύμα. Είναι στην ουσία τρόπος σκέψης που οδηγεί σε μια καλύτερη κοινωνική συμπεριφορά

Η κατάλληλη Αθλητική Παιδεία αποτελεί το καλύτερο μέτρο κατά της βίας στους αθλητικούς χώρους. Γιατί μέσα από την διδασκαλία του τίμιου παιχνιδιού οι νέοι εκπαιδεύονται να είναι όχι μόνο καλοί αθλητές αλλά και καλοί προπονητές, διαιτητές και θεατές. Η ανάπτυξη

ηθικών , κοινωνικών χαρακτηριστικών μέσα από τη Φυσική Αγωγή μπορεί , με κατάλληλες τεχνικές, να συμβάλλει και στην γενικότερη βελτίωση του ατόμου στην κοινωνία.

. Άλλωστε βλέποντας το από μια άλλη οπτική γωνία και η αντίπαλη ομάδα μέσα στο γήπεδο κατά βάθος δεν είναι αντίμαχη ,έχει τον ρόλο της <<συνεργάζεται>> με την δική μας , γιατί χωρίς αυτήν δεν θα υπήρχε παιχνίδι .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

- Ι. Γκιόσος Ολυμπιακή και Αθλητική Παιδεία
Εκδ. Προπομπός
- Μ. Χασάνδρα Το << ευ αγωνίζεσθαι >> στη Φ.Α.
Αναζητήσεις στη Φ.Α. & τον Αθλητισμό Τόμος 4 2006
- Rainer Martens Προπονητής και Αθλητική Ψυχολογία
Εκδ. Σάλτο
- Ι. Μάστορα ΒΑ, ΜΕΔ, ΡΗΔ.
Πρόγραμμα διαλέξεων σχολής Αξιωματικών δοκίμων Ελληνικής Αστυνομίας
- Το ψυχογράφημα ενός χούλιγκαν Ευ αγωνίζεσθαι blockspot.gr 27\02\2011
- Α. Κυριακίδου Αθλητική Παιδεία αντίδοτο στη βία και την παραβατική συμπεριφορά.2010
- Ν. Παπαπαντελής Αθλητική αγωγή και παιδεία στο νέο σχολείο
www. Alphavita.gr 29\04\2011
- Α .Κουφός Η Αθλητική Παιδεία ως μέσο καταπολέμησης της βίας στον αθλητισμό
Εφημερίδα ΓΝΩΜΗ 31\03\2011
- Μ. Γούδας Βία και Επιθετικότητα στον αθλητισμό
Πρόγραμμα διαλέξεων Τ.Ε.Φ.Α.Α Π.Θ.
- Γ. Δογάνης Η ψυχολογία στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό
Εκδ. Σάλτο
- Dr. Ε.Π. Παπακυριακού Θέματα Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού
Εκδ. Παρατηρητής

